

105 873

Národní památkový ústav

Došlo: 25.07.2016 10:09:37

Č. j.: NPU-310/58438/2016

Listů: 1 Příloh: 4

Ministerstvo kultury

Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1

Telefon: 257 085 111
Fax: 224 318 155
E-mail: epodatelna@mkcr.cz

Investment & Properties a. s.
Masarykova 427/31
602 00 Brno

Váš dopis značky	Naše značka	Vyřizuje / linka	V Praze dne
Č. j.	MK 42306/2016 OPP	Anna Mašátová / 429	22. 6. 2016
	MK-S 3064/2016 OPP		

Věc: Komín s ochrannou zdí a památkem obětím 2. sv. války v areálu bývalých skláren na p. p. č. 100/1, k. ú. Holýšov, obec Holýšov, okres Domažlice, Plzeňský kraj
- prohlášení za kulturní památku
- rozhodnutí

V příloze Vám zasíláme rozhodnutí Ministerstva kultury č. j. MK 42306/2016 OPP ve výše uvedené věci.

Mgr. Petra Ulbrichová
vedoucí oddělení ochrany kulturních památek
v odboru památkové péče Ministerstva kultury

Příloha: 1x rozhodnutí Ministerstva kultury č. j. MK 42306/2016 OPP

MINISTERSTVO KULTURY
Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1 – Malá Strana
IČ: 00023671 21

Na vědomí po nabytí právní moci:

1. Národní památkový ústav, ústřední pracoviště
2. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Plzni
3. Krajský úřad Plzeňského kraje, oddělení kultury a památkové péče
4. Městský úřad Stod, úsek památkové péče
5. Město Holýšov
6. vlastní

Ministerstvo kultury

Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1

Telefon: 257 085 111
Fax: 224 318 155
E-mail: epodatelna@mkcr.cz

Rozhodnutí nabylo právní moci: 19.7.2016

za správnost:

V Praze dne 22. 6. 2016
Č. j.: MK 42306/2016 OPP
MK-S 3064/2016 OPP

ROZHODNUTÍ

Ministerstvo kultury jako příslušný orgán státní památkové péče rozhodlo o **prohlášení komínu s ochrannou zdí a památkem obětem 2. sv. války v areálu bývalých skláren na p. p. č. 100/1, k. ú. Holýšov, obec Holýšov, okres Domažlice, Plzeňský kraj, za kulturní památku.**

Ministerstvo kultury v tomto řízení, jehož účastníkem je podle § 27 odst. 1 písm. b) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád v platném znění, vlastník věci: Investment & Properties a. s., IČO 28262425, Masarykova 427/31, 602 00 Brno, podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění prohlašuje komín s ochrannou zdí a památkem obětem 2. sv. války v areálu bývalých skláren na p. p. č. 100/1, k. ú. Holýšov, obec Holýšov, okres Domažlice, Plzeňský kraj, za kulturní památku. Nedílnou součástí tohoto rozhodnutí je kopie katastrální mapy se zákresem umístění kulturní památky.

Odůvodnění:

Dne 10. 3. 2016 obdrželo Ministerstvo kultury od města Holýšov, návrh na prohlášení výše uvedené věci kulturní památkou. *“V našem městě budou v nejbližší době prováděny demoliční práce v areálu bývalých skláren, které dnes patří soukromému majiteli. Město Holýšov má obavy, aby nedošlo též k likvidaci továrního komínu, který je pro město důležitým pietním místem obětí II. sv. války. Vyhlášení této stavby za kulturní památku by pro nás v budoucnu znamenalo zachování pietního místa a zároveň budoucího využití unikátní konstrukce pozorovatelný na komíně, která by pro město měla velký turistický potenciál.*

Proto si Vám dovoluujeme zaslat podnět či návrh k řízení o prohlášení továrního komínu v areálu bývalých skláren za kulturní památku, protože nepochybně vykazuje hodnoty, uvedené v § 2 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči v platném znění.“

Město Holýšov dodalo také historii věci a její popis. *“Holýšov, poprvé uveden 23. května 1273 v listině papeže Řehoře X. jako držba premonstrátského kláštera v Chotěšově, byl až do roku 1897 ryze zemědělskou obcí. Zásadním obratem v životě obce byla v roce 1897 zahájena výstavba sklárny podnikatele Ondřeje Zieglera z Osvračína na soukromých pozemcích místních sedláků. Stavba sklárny vycházela z projektu významného plzeňského architekta Rudolfa Štecha a samotná stavba byla prováděna prostřednictvím plzeňského stavitele V. Paška, za dozoru stavbyvedoucího V. Vacíka ze Staňkova. Technologické uspořádání stavby řídil belgický odborník na výrobu skla a pozdější ředitel sklárny Oppermann. Stavba byla dokončena v roce 1900 a na evropský a později světový trh vstoupila se značkou Andreas Ziegler 's Sohn & Co. Holleischen in Böhmen.*

První lití skla v nově vystavěné sklárně bylo provedeno dne 28. února 1899. Výrobní kapacita za plného provozu sklárny dosahovala 1000 vagónů sklářských výrobků ročně, což představuje 10 000 tun skla, které bylo exportováno zejména do zemí Jižní Ameriky. Sklárna v Holýšově se brzy po zahájení provozu stala jednou z nejvýznamnějších skláren na výrobu zrcadlového a tabulového skla na území Rakousko-Uherska a později poválečně uspořádané Evropy. K uzavření samotné sklárny došlo v letech 1933-1934, kdy byla výroba tabulového skla přemístěna do modernějšího provozu v Chudeřicích. V dalším období zakoupila celý areál společnost Západočeské konzumní družstvo v Plzni, které plánovalo přestavit provozy bývalé sklárny na velkopekárnou a výrobu margarínu. V roce 1938 využívalo areálu sklárny velení Československé armády, kdy zde probíhala příprava materiálu pro výstavby linie opevnění Plzeňské čáry a to zejména úseků opevnění v okolí Holýšova. V době vyhlášení mobilizací sloužil areál jako armádní základna. V roce 1939 zakoupil za vydatné pomoci místní SdP celý areál německý koncern Deutsche Waffen und Munitionfabriken Berlín za částku 2 000 000 korun a vybudoval zde významný zbrojní závod Metallwerke Holleischen G.m.b.H na výrobu leteckého střeliva o rážích 20mm a 30 mm. Ke konci druhé světové války pracovalo v muniční továrně až 6000 osob.

Značnou část pracovníků továrny tvořili totálně nasazení pracovníci z území okupovaného Německem, váleční zajatci z území Francie a později i Itálie a konečně muži a ženy věznění v síti německých koncentračních táborů. V poválečném období bylo rozhodnuto o pokračování muniční výroby v Holýšově a areál převzal koncern Zbrojovka Brno.

Po ukončení činnosti Zbrojovky v roce 1947 byly z Holýšova odvezeny všechny speciální stroje a areál převzal závod Škoda Plzeň. Následoval vznik Kovodělných závodů Holýšov, ČSAO Holýšov, LIAZ Holýšov, SVA Holýšov s výrobní náplní výroby autodílů, generálních oprav autobusů, výrobou celých autobusů a v poslední fázi výrobou dílů pro nákladní vozy Liaz. V roce 2009 byla výrobní činnost v areálu bývalé sklárny ukončena.

Popis komína: *S výstavbou sklárny byly zbudovány celkem čtyři komínová tělesa, sloužící jak k provozu sklářských pecí, tak k provozu dalších nutných zařízení, jakým byla strojovna. Těleso komínu strojovny postavila v roce 1907 vídeňská pobočka komínářské firmy Alfons Custodis, a to o výšce 65 metrů. Po uzavření sklárny byl tento komín situovaný u centrální brány již nevyužívaný. V době činnosti muniční továrny Metallwerke Holleischen G.m.b.H. se stal poslední zachovaný komín v areálu nebezpečnou siluetou, která mohla nepřátelům snadno ukázat na polohu muniční továrny. A tak v roce 1943 vznikl projekt na přestavbu komína na protiletectkou pozorovatelnu. Komín byl ubourán na výšku 19,5 metru a*

na zbylý dřík bylo posazeno železobetonové zastřešení ve tvaru kužele — celková výška stavby dosáhla tedy přibližně třetiny původní výšky - 22,1 metru.

Uvnitř komína vzniklo celkem 8 nadzemních podlaží o kruhovém půdorysu a vnitřním průměru od 383 do 448 cm a světých výšek mezi 221 - 234 cm (příčemž poslední patro má strop vlivem konstrukce zastřešení vyšší — až 375 cm). Stropní konstrukce pater jsou ze železobetonu a mají rozdílné tloušťky — od 14 do 53 cm. Ta nejsilnější je nad nejdůležitější místností v druhém patře, kde byl umístěn velín. Tloušťka zdiva u terénu byla úctyhodných 115 cm. Z úrovně terénu se dalo ještě v komíně sejít do podzemního patra, kde se nachází původní sopouch a kouřový kanál dlouhý necelých 20 metrů, který vytvořil únikovou cestu o šířce 160 cm a výšce (ve vrcholu klenby) kolem dvou metrů. Naproti němu byl ještě další otvor, ze kterého vedla úniková cesta jen k patě komína.

Pohyb mezi patry zajišťovala dřevěná schodiště, mezi posledními dvěma patry pak ocelové stupačky zasazené do dříku. Poslední patro sloužilo jako pozorovatelná, přičemž dveřmi se dalo vyjít na nově vybudovaný ochoz ze železobetonu. Komunikaci s velínem zajišťoval zvukovod. Ve dříku bylo navíc vytvořeno několik pozorovacích průzorů včetně zasunovacích ocelových krytek (i ve velíně, další 4 v posledním patře) a větrací otvory.

Tato přestavba komína je dnes jedinečnou ukázkou nového využití nefunkčního komína na diametrálně odlišný, přímo unikátní účel, který nemá na území České republiky obdoby. To že se tak stalo před více jak sedmdesáti lety, hodnotu stavby jen podtrhuje. Není ani znám podobný případ v zahraničí. Konstrukce se dochovala prakticky v původním stavu, v interiéru je i část původního zařízení — např. stoly nebo skříně kopírující oválný tvar komína, zvukovody, dřevěná schodiště, poklopy, klempířské prvky, aj. Součástí komína je i ochranná zeď o půdorysu oblouku, která měla pravděpodobně za účel chránit patu komína a vstup do pozorovatelný před případným poškozením od bomb.

U této ochranné zdi komínu zastřelil 26. dubna 1945 velitel Werkschutzu továrny Metallwerke Holleischen G.m.b.H, a to Gerhardt Lichtenau, tři italské zajatce pro krádež zboží z vagónů poničených explozí na nedalekém vlakovém nádraží. V návaznosti na tuto událost byla po roce 1948 osazena na ochranné zdi pamětní deska se jmény popravených (Oeveri Parrazi, Luciono Enber a Traveti). Pomník se později stal centrem slavnostních shromáždění a pietních aktů, konaných k výročí osvobození Holýšova. I tato zeď s památkou je nedílnou součástí návrhu na prohlášení za kulturní památku. “

Dne 20. 4. 2016 zaslal NPÚ, ú. o. p. v Plzni řádný návrh na prohlášení věci kulturní památkou: „Komín stojí v areálu bývalých skláren, kde za 2. sv. války fungovala muniční továrna; postaven v r. 1907 vyhlášenou komínářskou firmou Alfons Custodis, v r. 1943 upraven v rámci muničky na protiletectkou pozorovatelnu (zčásti ubourán, v horní části zřízen ochoz, v interiéru vložena podlaží, propojená dřevěnými schodišti). V interiéru dochováno původní vybavení (zvukovod, teplovod, pozorovací průzory). Součástí návrhu je také ochranná zeď u paty komína, na níž je umístěna pamětní deska zastřeleným italským zajatcům (po válce zde zřízen památník). Areál bývalých skláren včetně komína v soukromých rukou, obec má zájem na zachování komína, případně na zřízení tematické expozice v něm. V rámci ČR unikátní příklad druhotného využití původního komínového tělesa, pietní místo připomínající oběti 2. světové války. Komise návrh doporučuje.“

Návrh města Holýšov byl zpracován ve spolupráci s místními historiky a přizvanými specialisty velmi kvalitně a fundovaně, na základě hluboké znalosti problematiky a místní historie. S předloženým návrhem se plně ztotožňujeme a vzhledem k jeho rozsahu a podrobnosti není nutné z naší strany další doplnění. Návrh na prohlášení doporučujeme v tomto rozsahu: komín (včetně původního kouřového kanálu a dalšího únikového otvoru v suterénu) s ochrannou zdí a památkem obětem 2. světové války na pozemku p.p.č. 100/1, k.ú. Holýšov.“

Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, se k problematice prohlášení věci za kulturní památku dne 6. 5. 2016 pod značkou 1129/16/OV vyjádřil Městský úřad Stod, odbor výstavby, úsek památkové péče, který doporučil prohlášení věci za kulturní památku. *“Městský úřad Stod, odbor výstavby — úsek památkové péče doporučuje zapsat Komín s ochrannou zdí a památkem obětem 2. sv. války v areálu bývalých skláren na p.p.č. 100/1 v k.ú. Holýšov do seznamu kulturních památek.“*

Dále se k problematice prohlášení věci za kulturní památku dne 23. 5. 2016 pod značkou KPP/1213/16 vyjádřil odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu Plzeňského kraje, a s prohlášením za kulturní památku souhlasil. Ve svém vyjádření uvádí: *„Předmětem návrhu na prohlášení za kulturní památku je tovární komín bývalé Zieglerovy sklárny, který se nachází v jihovýchodní části areálu bývalé sklárny na pozemku p.č. 100/1, k.ú. Holýšov. Vlastníkem uvedených nemovitostí je INVESTMENT 8 PROPERTIES a.s., Masarykova 427/31, 602 00 Brno, IČO: 28262425. Jedná se o pozůstatek cihelného komína původní sklárny, která byla v průběhu 2. světové války po zabrání pohraničí přebudována na muniční továrnu. Tovární komín, původně vysoký 65 metrů, byl vystavěn v roce 1907, v roce 1943 byl výrazně snížen a upraven na protiletectkou pozorovatelnu. Součástí stavby je ochranná zeď umístěná do oblouku před komínem v jeho jihovýchodní části (směrem k hlavní průjezdové komunikaci), a rovněž pamětní deska osazená do zdi po druhé světové válce na památku italských zajatců pracujících v továrně, popravených na tomto místě v dubnu 1945. Objekt bývalého komína je v dobrém stavu, v interiéru se dochovala většina detailů z doby jeho přestavby včetně některého vybavení. Město Holýšov plánuje jeho zachování jako památného a pietního místa a uvažuje o případném vybudování tematické muzejní expozice. Bývalý tovární komín v areálu sklárny v Holýšově patří mezi historicky významné objekty v obci, jednak tím, že připomíná existenci významné prvorepublikové sklárny v regionu a dále tím, že odkazuje na pohnutý osud areálu, který byl v průběhu 2. světové války využíván jako muniční továrna spojená s pracovním nasazením válečných zajatců a vybudováním nedalekého koncentračního tábora. Zároveň se jedná o příklad kvalitně provedené technické stavby, která prošla unikátní přestavbou a změnou využití, a která do současnosti zůstala zachována v autentickém stavu z doby této přestavby včetně jedinečného řešení vnitřního prostoru a části vybavení. Ochranná zeď před bývalým komínem a pamětní deska osazená do zdi jsou v současnosti již nedělitelnou součástí objektu a odkazují na historický vývoj areálu továrny, jeho využití v minulosti a významné historické události s ním související. S ohledem na výše uvedené se domníváme, že předmětný komín s ochrannou zdí a památkem obětem 2. světové*

války v Holýšově splňuje ve všech ohledech kritéria kulturní památky dle § 2 odst. 1 památkového zákona a považujeme za žádoucí prohlášení věci za kulturní památku.“

Ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, byl o podání návrhu písemně vyrozuměn vlastník věci navržené na prohlášení za kulturní památku, a v souladu s ustanovením § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, mu bylo umožněno, aby se před vydáním rozhodnutí vyjádřil k podkladům, které Ministerstvo kultury v průběhu řízení shromáždilo. Vlastník této možnosti využil a zaslal vyjádření ze dne 9. 6. 2016. *“Na výzvu Ministerstva kultury k seznámení se s podklady rozhodnutí a k vyjádření se k jeho podkladům a způsobu jejich zjištění sděluje tímto společnost INVESTMENT & PROPERTIES a.s. jako vlastník předmětu řízení o prohlášení za kulturní památku své stanovisko. Společnost INVESTMENT & PROPERTIES a.s. předně konstatuje, že si je vědoma historické hodnoty předmětu řízení a má zájem ji respektovat. Společnost INVESTMENT & PROPERTIES sama plánovala zachování, opravu a využití předmětu řízení k vybudování a umístění příslušné expozice; o tomto záměru byli informováni zástupci Města Holýšov, včetně pana starosty, přičemž v plánovaném postupu ve věci předmětu řízení byla dle našeho názoru oboustranná shoda. S ohledem na shora uvedené tedy společnost INVESTMENT & PROPERTIES a.s. považuje za neodůvodněné vyjádření obav Města Holýšov v návrhu na prohlášení předmětu řízení za kulturní památku z případné likvidace komína.*

Společnost INVESTMENT & PROPERTIES a.s. uzavírá, že obecně nemá námitek proti prohlášení předmětu řízení za kulturní památku, avšak má současně zájem na tom, aby se vytvořením statusu kulturní památky ve vztahu k předmětu řízení výrazně nezkomplikovala stávající situace a plánovaný postup, jehož výsledkem měla být oprava a umístění příslušné expozice v předmětu řízení.“

Po vyhodnocení výše uvedeného dospělo Ministerstvo kultury k následujícímu závěru:

Komín stojící v areálu bývalé sklárny byl vystavěn roku 1907 vídeňskou pobočkou firmy Alfons Custodis. Ta se na přelomu století specializovala právě na komínová tělesa, zprávy o využití jejích technologií nalezneme v souvislosti s výstavbou Spalovny zemského hlavního města Brna či dokonce s realizací nejvyššího komínu své doby určený pro továrnu ve Spojených Státech.

Po ukončení sklářské výroby byl 65 metrů vysoký komín nevyužívaný, později, roku 1943, na něm byla ze strategických důvodů provedena přestavba na pozorovatelnu, komín byl ubourán a zastřešen. Uvnitř komína vzniklo osm nadzemních a jedno podzemní podlaží, bylo zbudováno schodiště, pozorovací průzory i únikový východ. Jedná se tak o značně unikátní využití a přeměnu technické památky. U paty komína je ochranná oblouková zeď, po tragických událostech roku 1945 byla na zdi zřízena pamětní deska obětem válečných obětí.

Stavba komína je tak rovněž jedinečným dokladem pohnuté historie místa. Pro své hodnoty historické, technické, urbanistické a jako projev tvůrčích schopností a práce člověka, splňuje komín s ochrannou zdí a památkem obětem 2. sv. války v areálu bývalých skláren na p. p. č. 100/1, k. ú. Holýšov, obec Holýšov, okres Domažlice, Plzeňský kraj podmínky ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, pro prohlášení věci za kulturní památku.

P o u č e n í:

Proti tomuto rozhodnutí lze podle ustanovení § 152 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení rozklad. Lhůta pro podání rozkladu počíná běžet podle § 40 odst. 1 písm. a) správního řádu den následující po dni, kdy bylo toto rozhodnutí doručeno. Doručení písemnosti upravuje § 23 a § 24 správního řádu, který stanoví, že nebyl-li adresát tohoto rozhodnutí zastížen, rozhodnutí se uloží v provozovně provozovatele poštovních služeb. Jestliže si adresát uložené rozhodnutí ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy bylo rozhodnutí k vyzvednutí v provozovně provozovatele poštovních služeb připraveno, nevyzvedne, považuje se rozhodnutí podle § 24 odst. 1 správního řádu za doručené posledním dnem této lhůty (od tohoto dne běží v tomto případě lhůta pro podání rozkladu). Doručení písemnosti pomocí datové schránky upravuje § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, který rovněž stanoví přednostní doručování dokumentů prostřednictvím datové schránky. Nepřihlásí-li se adresát do své datové schránky ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručení posledním dnem této lhůty. O rozkladu proti tomuto rozhodnutí rozhoduje ministr kultury. Rozklad se podává u Ministerstva kultury na výše uvedené adrese.

Mgr. Petra Ulbrichová

vedoucí oddělení ochrany kulturních památek
v odboru památkové péče Ministerstva kultury

7

